

CARRER

Publicació bimestral

Obradors, 6-8 baixos • 08002 Barcelona

Nº 56 març-abril 1999

El lobito bueno

Érase una vez
un lobito bueno
al que maltrataban
todos los corderos.

Y había también
un príncipe malo
una bruja hermosa
y un pirata honrado.

Todas estas cosas
había una vez.
Cuando yo soñaba
un mundo al revés.

José Agustín Goytisolo

José Agustín Goytisolo, barceloní solidari

IGNASI RIERA

Un diumenge de gener del 1998: desfíllem pel cor de Barcelona -de plaça Universitat a Colom- per recordar la massacre del govern mexicà contra Chiapas. A més dels representants de Chiapas, i de col·lectius sovint classificats com a marginals -llegiu: okupes, insubmissos, etc.-, José Agustín Goytisolo i jo vam haver de parlar. Durant la "mani", eren moltes i molts els que s'acostaven a dir-li coses, a contar-li neguits, a preguntar-li per la filla Júlia i pel nét i per la dona, o a dir-li: "a classe hem llegit els teus poemes..."

Classificat pels crítics com un dels eixos de l'Escola de Barcelona -ell preferia dir-ne grup i no "escola"-, amb Gil de Biedma i Barral i Ferrater, una de les seves darreres obres és una interessantíssima "Novísima Oda a Barcelona", publicada amb una indicació que és tota una proclama: "dejo estos comentarios sobre la ciudad que amo". Doncs bé: aquesta visió de Barcelona, que hauria fet seva Montserrat Roig, per exemple, ens recorda que, contra la ciutat, els especuladors han fet molta feina bruta. I que alguns dels que figuren entre els barcelonins il·lustres han estat personatges que s'han enriquit, i de quina manera!, amb Barcelona. Quan vol explicar què ha passat amb la capital de Catalunya sota el

franquisme, escriu:

Sin libertad otra vez y sin Instituciones / y el catalán prohibido. Pero la burguesía / pactó con el tirano; puso su vieja industria / a funcionar entre el hambre y el miedo / y especuló con todo. Y así el caos / reinaba en la ciudad entre los miles / de barracas y huertos de hojalata y madera.

Per a Goytisolo, Barcelona s'havia de fer i refer des de la lluita per la llibertat. I en aquest punt connectava amb Joan Oliver amb qui Goytisolo compartia conferències a facultats "difícils" en temps del sindicat democràtic... i amb qui viuria, el 1966, la tancada als Caputxins de Sarrià.

Barcelona, o "Laye", era per a Goytisolo, sinònim de llibertat. En un poema ja publicat a *Claridad*, llibre del 1961 -amb el títol: "En mi ciudad algún día", reeditat el 1997 a *Poeta en Barcelona*-, llegim:

Yo beberé algún día / el rojo vino del aire / de tu recuperada libertad / y saldré por tus calles / cantando / cantando hasta quedarme sin voz. / porque serás de nuevo / y para siempre / patria de los valientes / hospital de los pobres / capital de los mares / de cortesía archivo / tu Laye mi ciudad.

I vull acabar recordant que Goytisolo va ser conscient que exercia de "pont del diàleg", de punt de trobada entre els aires cul-

● Col·liure, 1959. Homenatge a Antonio Machado en el 20è aniversari de la seva mort. A dalt, d'esquerra a dreta, Blas de Otero, Goytisolo, Ángel González i José A. Valente; i a baix, Jaime Gil de Biedma, Alfonso Costafreda, Carlos Barral i José M. Caballero Bonald.

turals del tot diversos que feien cap a Barcelona. Home que havia lluitat activament contra l'amnèsia col·lectiva, sabia que la línia de demarcació no podia passar pels usos lingüístics sinó per la capacitat d'entendre la història des dels ulls dels penjats o des dels ulls dels

poterosos. S'indignava quan veia com la gent que volia canviar les coses, caggar la truita, s'empassava acriticament una història de Catalunya que sanciona o oblida o condemna els sectors populars i tracta d'imposar esquemes i referents cada cop més carques.

Quan Goytisolo traduïa poemes catalans -com Espriu, Pere Quart, Foix o Vinyoli-, o quan sortia al pas dels que pretenien que la nostra fos, en efecte, una producció literària monolingüe..., recordava que hem estat fets de moltes sangs, de moltes llets, de molts besos furtius.

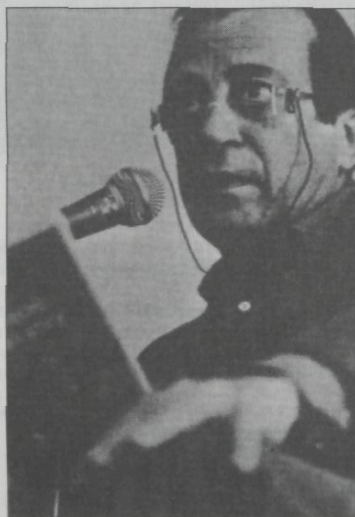
'Palabras para él'

MARC ANDREU

"Que s'oblidin de mi, però que recordin els meus poemes". Ho deia el poeta José Agustín Goytisolo, que va morir el passat 19 de març en precipitar-se per la finestra de casa seva al carrer Marià Cubí. Un desig difícil d'acomplir, perquè la seva poesia evoca inseparablement una persona que, a banda de ser l'últim gran representant literari de l'anomenada Escola de Barcelona -que va liderar juntament amb Carlos Barral, Jaime Gil de Biedma i Gabriel Ferrater-, era un poeta popular.

Qui no coneix els versos de *Palabras para Julia* magníficament musicats per Paco Ibáñez? Sense anar més lluny, a l'anterior número de CARRER el Zeta els va utilitzar a la contraportada per criticar l'actuació repressora de la delegada del Govern, Julia García Valdecasas. Un ús apòcrif, certament, i vist amb perspectiva potser de mal gust si pensem que el "Nunca te entregues ni te apartes / junto al camino nunca digas / no puedo más y aquí me quedo. / La vida es bella tú verás / como a pesar de los pesares / tendrás amor tendrás amigos" que el poeta va regalar a la seva filla i a tanta gent necessitada de viure no va ser suficient per alliberar-lo a ell del cansament depressiu que feia anys que patia.

En qualsevol cas, segur que el Goytisolo compromès des de sempre amb la seva ciutat, la cultura, les llibertats i el socialisme democràtic no veia amb mals ulls que la gent s'apropiés de la seva poesia, com va fer també CARRER en el seu número 50 en editar una postal d'Azagra-Revue amb el seu poema *Laye* al darrera; o com va fer, fa només alguns mesos, una mà anònima que va escriure el seu poema *El lobito bueno* a les inhòspites vagues del llarg passadís del metro de Passeig de Gràcia per fer-lo preci-

ARXIU

sament més humà fins que la cruel neteja el va esborrar.

Que la paraula de Goytisolo, sovint a través de la veu de Paco Ibáñez, és un referent emocional per a tota una generació ho demostra una trucada anònima i espontània rebuda la mateixa tarda de la seva mort a la redacció d'un diari barceloní: "Estic molt afectat per la mort de Goytisolo -va dir el ciutadà telefònic al primer redactor que va despenjar l'aparell-. Desgraciada coincidència que ens hagi deixat el mateix dia que celebràvem els 70 anys d'un altre poeta del nostre poble, Miquel Martí i Pol". La veu anònima que trucava al diari es va trobar a

l'altra banda un jove periodista que, tot i compartir el condol, primer es va sorprendre per una confiança tan humana cap a un mitjà -la premsa- cada cop més inhumà i, després, es va sentir impotent perquè sabia que aquelles declaracions tan autèntiques, però desconegudes, no sortirien enlloc. El poeta, però, se les mereix.

En canvi, el que Goytisolo no es mereix és el menyspreu que ha rebut de la televisió pública catalana que, al marge d'un estricte comunicat de telenotícies, el va ignorar vilment mentre dedicava espais generosos i programes sencers a promocionar escriptors com Xavier Graset i Andreu Buenafuente. Un trist oblit que encara va quedar més en evidència quan altres cadenes es van afanyar a reposar recitals i imatges d'arxiu i a emetre una sincera i emotiva entrevista que el poeta havia concedit feia pocs mesos a Canal + a tall d'epíleg i reflexió per quan ell faltés.

Un gest romàntic i honest que va voler instaurar un altre José, també poeta de la vida: el professor Aranguren.

En aquell programa pòstum Goytisolo es va acomiadar de tothom desitjant-nos sort per viure. És potser la sort que aquest barceloní de família vascocubana, nascut el 1928 i el més gran de tres germans escriptors -José Agustín, Juan i Luis-, casat amb Assumpció (Ton) Carandell, amb una filla, Julia, i un nét de 10 anys, hagués volgut una mica més per a ell. Perquè el 17 de març de 1937, quan el poeta era només un nen, la mala fortuna el va marcar per sempre per culpa del famós bombardeig feixista del cine Coliseum, on va morir la seva mare, Julia Gay. D'ella, però, en va néixer un poeta que la seva amiga i escriptora Carme Riera ha definit com de "verí i jessam", perquè la seva obra està marcada alhora per la depressió i una meravellosa bogeria compromesa, divertida, irònica i vital.

Una obra decisiva

● Una breu ressenya bibliogràfica podria definir José Agustín Goytisolo (1928-1999) com un poeta (també traductor) que, juntament amb els seus companys de l'Escola de Barcelona -autoanomenada Grup-, va arrencar la poesia de la carrinoneria en què l'havia sumit la literatura oficial. Amb un to col·loquial assequible i proper a qualsevol lector, la seva obra té com a temes més recurrents el paisatge urbà sovint representat per Barcelona i les relacions entre els homes i dones que l'habituen. S'ha dit que la seva poesia és social, però la inquieta manera d'escriure i entendre-la fa que sigui difícil de qualificar-la amb qualsevol denominació. El seu primer llibre, *El retorno* (1955) era un elegia dedicada a la seva mare morta en plena guerra civil. Després van venir *Salmo al viento* (1958) i *Claridad* (1961), que es van agrupar amb el primer llibre en un volum titulat *Años decisivos*. Va ser l'inici d'una extensa obra, d'una vintena de títols, entre els quals destaquen *Palabras para Julia*, *Del tiempo y del olvido*, *Novísima oda a Barcelona* i *La noche es propicia*, per la qual va rebre el Premi Ciutat de Barcelona el 1996. Els seus últims llibres van ser *Las horas quemadas* (Lumen, 1996) i l'antologia *Poeta en Barcelona* (El Bardo, 1997).